Václav Rodek – EMANUEL SE ROZRUŠIL A VYPUSTIL DIVOKÉ KONĚ

Každé setkání s obrazem je vlastně setkáním se způsobem myšlení svého autora. Nejdříve vidíme barvu, tvar nebo motiv. Teprve později začínáme tušit, že pod viditelnou vrstvou existuje další svět – svět významů, asociací, vzpomínek a otázek. Právě tento prostor mezi tím, co vidíme, a tím, co si teprve začínáme uvědomovat, je místem, kde se odehrává tvorba Václava Rodka.

Na první pohled můžeme říci, že je malířem. Jenže velmi brzy zjistíme, že slovo „malíř“ zde nestačí. Jeho obrazy nejsou pouze výsledkem technické dovednosti nebo estetického hledání. Jsou především způsobem uvažování o světě prostřednictvím malby. Jsou vizuální filozofií.

Václav Rodek vychází z klasického média obrazu. Respektuje barvu, kompozici, prostor i samotné řemeslo. Přesto se nespokojuje s tradiční představou obrazu jako okna do reality. Naopak – obraz se u něj stává samostatným organismem, který vytváří vlastní pravidla, vlastní vztahy a vlastní způsob komunikace s divákem.

Jedním z nejdůležitějších témat jeho tvorby je barva. Ne jako prostředek popisu skutečnosti, ale jako nositel emocí, energie a významu. Každý z nás intuitivně ví, že barvy působí na naši psychiku. Dokážou uklidnit, znepokojit, povzbudit nebo vyvolat vzpomínku. Autor tuto zkušenost rozvíjí do mnohem hlubší roviny.

Ve svém textu píše jednoduchou, ale velmi silnou větu: „Každá akce způsobuje reakci.“ Tato fyzikální poučka se zde proměňuje v estetický princip. Každý obraz vyvolává reakci. Každá barevná kombinace vytváří určité napětí. Každý tah štětce se stává impulsem, který pokračuje v mysli diváka. Obraz tedy nekončí na plátně. Dokončuje se až v našem vlastním vnímání.

Možná právě proto se jeho tvorba pohybuje mezi figurací a abstrakcí. Někdy rozeznáváme konkrétní motivy, jindy se zdá, že zůstává pouze rytmus barevných ploch a gest. Ani jedna z těchto poloh však není důležitější než druhá. Abstrakce zde není útěkem od reality a figurace není pouhým zobrazením světa. Obě představují dva rovnocenné způsoby, jak přemýšlet o skutečnosti.

Další charakteristickou vlastností jeho obrazů je práce s materiálem. Vedle olejové nebo akrylové malby se objevují dřevěné dýhy, vosky, mořidla, laky nebo syntetické imitace dřeva. Tyto materiály nejsou použity proto, aby obraz působil efektně nebo experimentálně. Každý z nich přináší vlastní význam.

Skutečné dřevo v sobě nese příběh přírody, času a růstu. Jeho umělá imitace naopak připomíná současný svět kopií, simulací a náhražek. Obě vrstvy spolu vedou dialog. Výsledkem není klasický obraz ani objekt, ale jakýsi obrazový hybrid, v němž se propojuje malba, materiál a význam.

Tato schopnost spojovat zdánlivě neslučitelné prvky připomíná princip, kterému dějiny umění říkají juxtapozice. Vedle sebe se ocitají věci, které spolu původně nesouvisely, a právě jejich setkáním vzniká nový význam. Figurativní motiv vedle abstraktního gesta. Přírodní materiál vedle syntetického. Tradice vedle současnosti. Viditelné vedle skrytého.

Právě zde se dostáváme k dalšímu důležitému pojmu – metafoře.

Pro Václava Rodka není metafora pouze literární ozdobou. Je samotným principem umění. Je způsobem, jak obraz dokáže říci mnohem více, než je na první pohled patrné. Motiv není konečným sdělením. Je pouze vstupní branou.

Autor se zde inspiruje italským barokním myslitelem Emanuelem Tesaurem, který považoval metaforu za nejvyšší projev lidské tvořivosti. Podle něj právě metafora spojuje vzdálené světy a vytváří nové možnosti poznání.

Rodek tuto myšlenku rozvíjí vlastním způsobem, když říká, že metafora je „vtipem Boha“. Je to krásný obraz. Naznačuje, že svět kolem nás není uzavřeným systémem jednoznačných významů. Naopak. Je otevřený, mnohovrstevnatý a plný překvapivých souvislostí. Úkolem malíře není tyto významy vysvětlovat, ale umožnit nám je znovu objevovat.

To souvisí i s jeho představou reality. Ve svém textu píše, že realita je iracionální. Může to znít provokativně, ale možná tím chce říci, že svět nelze pochopit pouze logikou. Vedle rozumu existuje intuice, emoce, náhoda, paměť i představivost. A právě malba je místem, kde se všechny tyto vrstvy mohou setkat.

Když se podíváme na jeho obrazy, zjistíme, že nevyprávějí jeden příběh. Jsou propojené podobně jako síť. Jeden motiv odkazuje k druhému, jedna série vyrůstá z předchozí, významy se vracejí, proměňují a znovu objevují. Filosofové Gilles Deleuze a Félix Guattari pro tento způsob uvažování použili pojem rhizom – podzemní kořenový systém, který nemá jeden začátek ani jeden konec. Každý bod může vést k jinému bodu.

Stejně tak fungují i Rodkovy obrazy. Nemusíme je číst chronologicky. Každý z nich je samostatným světem, ale zároveň součástí většího celku.

Na závěr svého textu autor používá větu, která podle mého názoru velmi přesně vystihuje jeho vztah k malbě: „Obraz je květinou louky světa.“

Je to poetická metafora, ale zároveň i program celé jeho tvorby. Stejně jako květina není oddělena od krajiny, ani obraz není oddělen od života. Vyrůstá z něj, reaguje na něj a stává se jeho součástí. Obraz není pouhou dekorací. Je živým organismem, který vstupuje do dialogu s člověkem.

A možná právě to je největší síla této výstavy. Nenabízí jednoduché odpovědi. Nepředkládá jednoznačný výklad. Nevede nás jedinou cestou. Naopak. Otevírá prostor, ve kterém můžeme sami hledat vlastní významy, vlastní asociace i vlastní zkušenosti.

Martin Dvořák